

Kiégett fűtőelemek előéletének meghatározása gamma-spektrometriával (2. év)

Kirchknopf Péter

BME fizikus MSc hallgató, Nukleáris Technika szakirány

Kocsonya András

MTA Energiatudományi Kutatóközpont, Sugárbiztonsági Laboratórium

Szalóki Imre

BME Nukleáris Technika Intézet, Atomenergetika Tanszék

Vállalt feladatok

- Fűtőelem előélet meghatározása gamma-spektrometriával, az üzemeltetési paraméterek ismerete nélkül

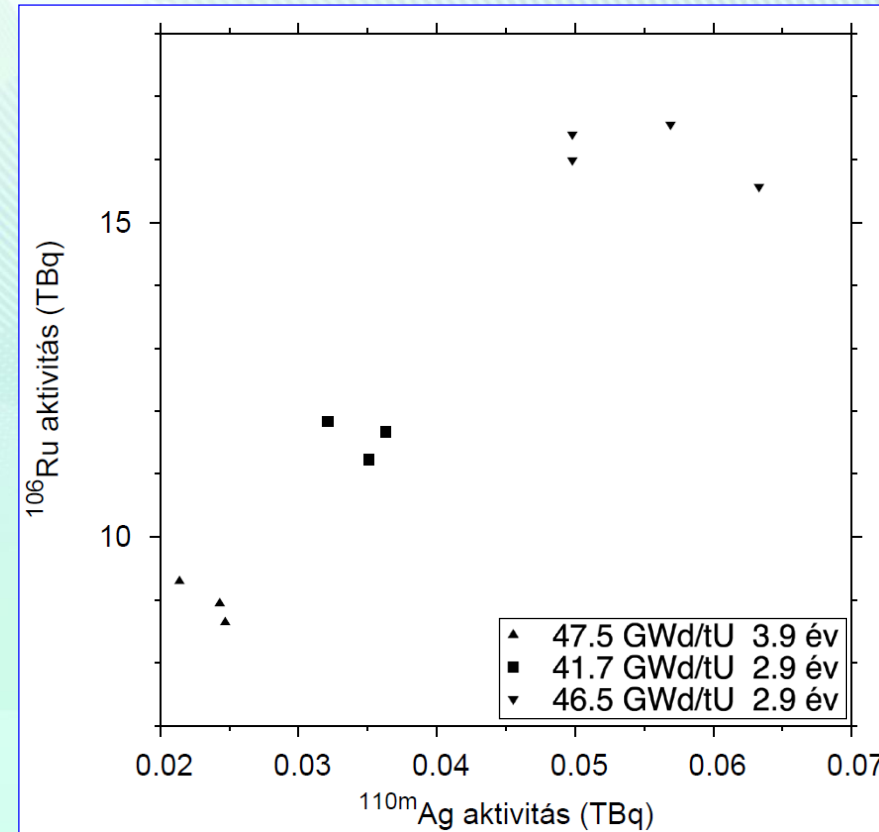
Safeguards szempont, az operátor állításának ellenőrzése

Előélet jelentése: kampányok száma, időpontja, időtartama, kiégés

- Hasadási termékek aktivitásának számítása erre alkalmas programmal
- Kiértékelés: feltevések a kazetta előéletre, számítások végzése, paraméterek módosítása az eredmények egyezéséig

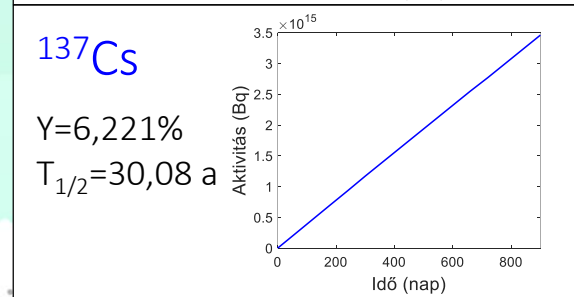
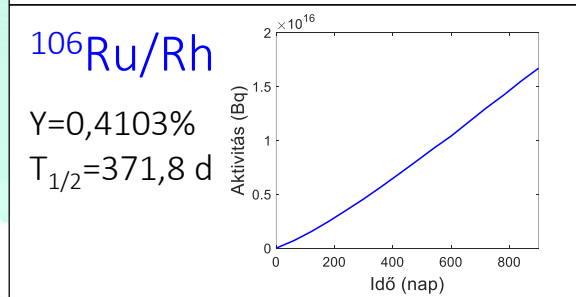
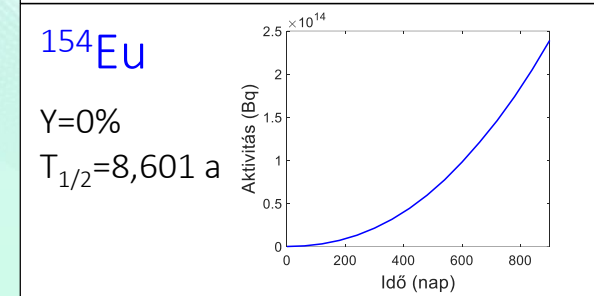
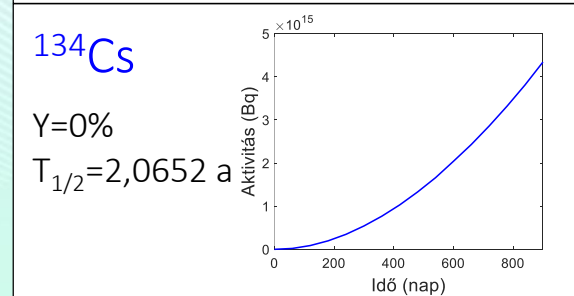
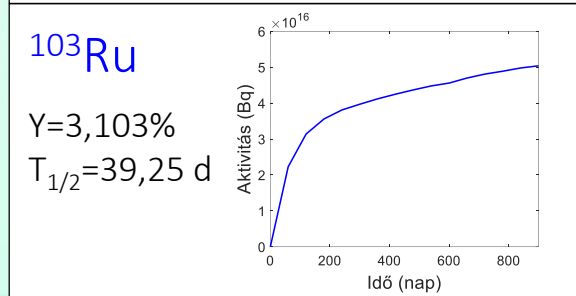
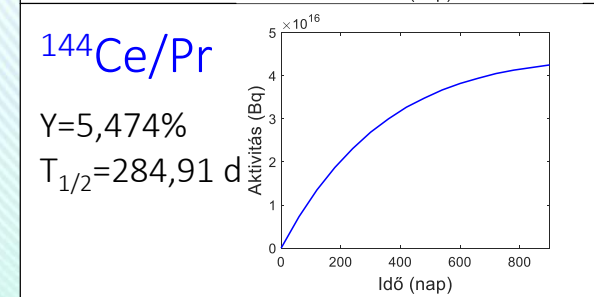
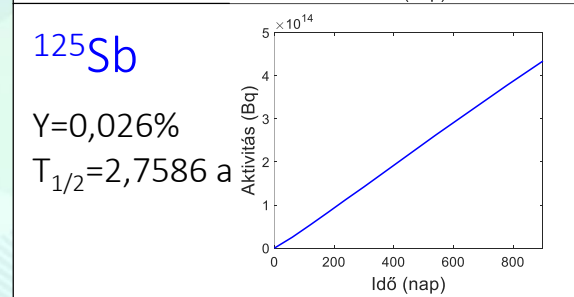
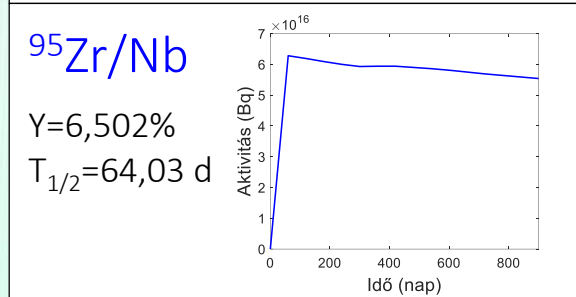
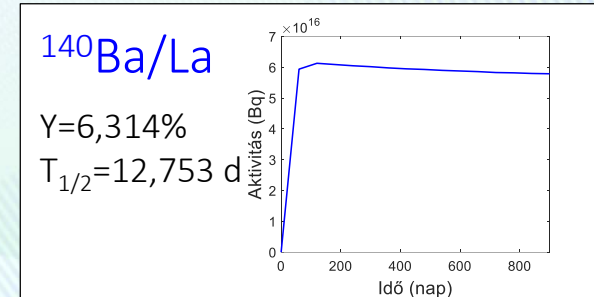
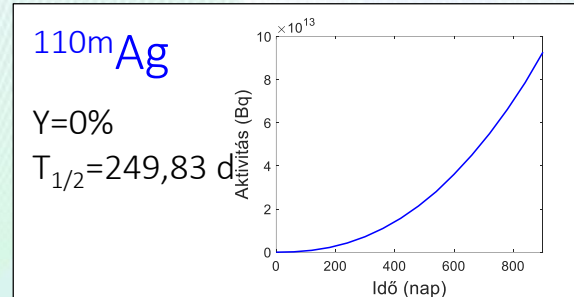
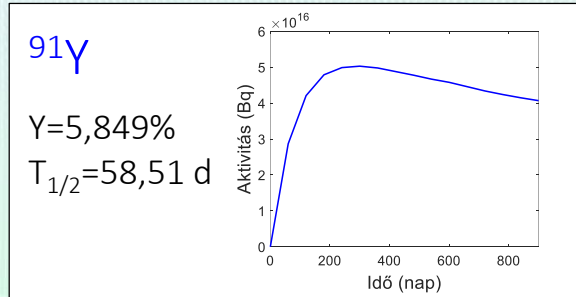
Nuklidok aktivitásai: N-dimenziós térbeli pont

Az aktivitások **2 dimenziós korrelációi** is függenek a kazetta előlelettől

Forrás: Kocsonya András, *Kiégett fűtőelemek előéletének meghatározása gamma-spektrometriával*, 2016.

A számításokban használt nuklidok

Y : ^{235}U termikus hasadására vonatkozó kumulált hasadási hozam

X tengely: 900 nap besugárzási idő

Az Origen 2.2 számítógépes kód

Bateman-egyenletek megoldása mátrix exponenciális módszerrel

Input: teljesítmény vagy neutronfluxus, besugárzás és hűlés időbeli szerkezete

Output: nuklidok aktivitása és/vagy mennyisége a megadott időpontokban

A számított értékek ellenőrzése:

120 kg U üzemanyag

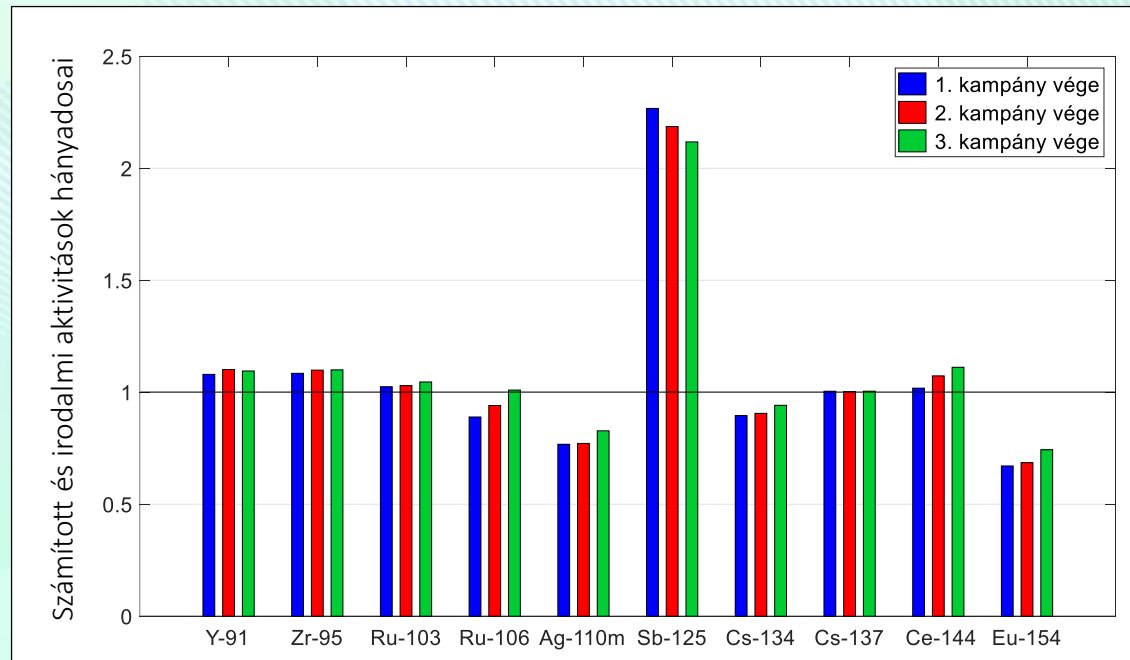
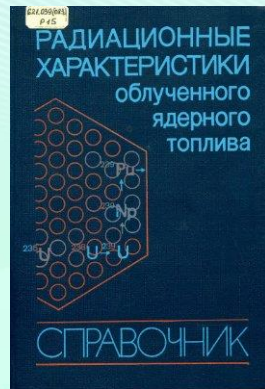
3,6% dúsítás

300 napos kampányok

1375 MW reaktor-teljesítmény

Referencia adatok forrása:

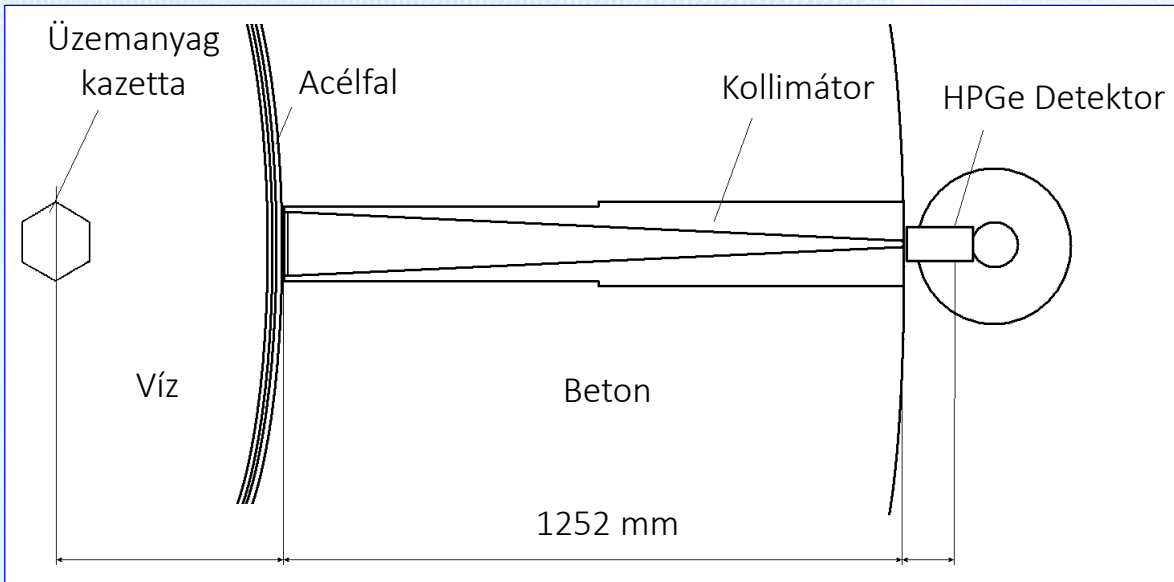
V. M. Колобашкин et al,
Радиационные
характеристики
облученного ядерного
топлива
(Besugárzott nukleáris
üzemanyagok sugárzási
karakterisztikái), 1983.

Irodalmi adatok és az Origen számítások összehasonlítása

A számítások validációja MCNP-vel

Fluxus-adatok forrása:
Paksi Atomerőmű RFO

Forrás: Kocsonya András, Kiegészített fűtőelemek előéletének meghatározása gamma-spektrometriával, 2016.

Origen input: besugárzás és hűlés paramétereit

Origen output: aktivitások

MCNP input

Gamma-spektrum mérések szimulálása MCNPX-el

Input 1

F1

Sugárforrás

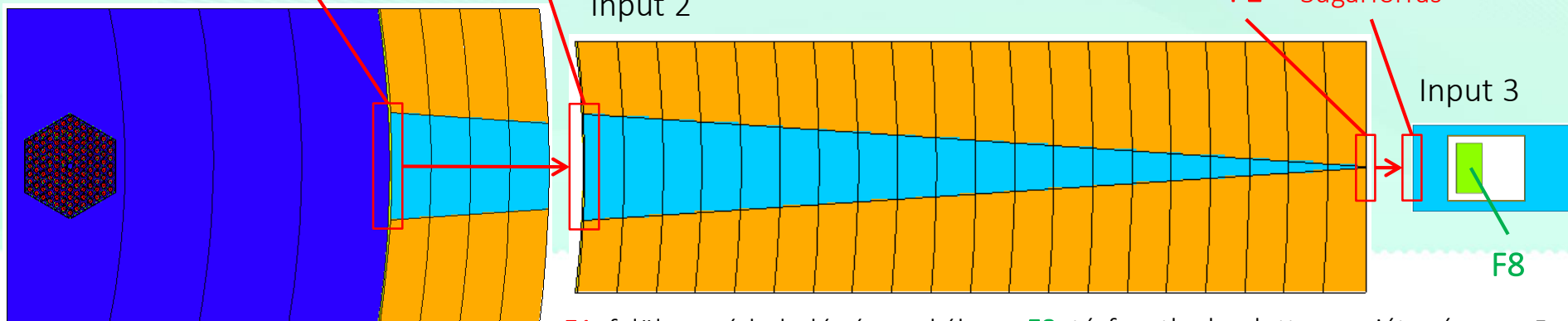
Input 2

F1

Sugárforrás

Input 3

F8

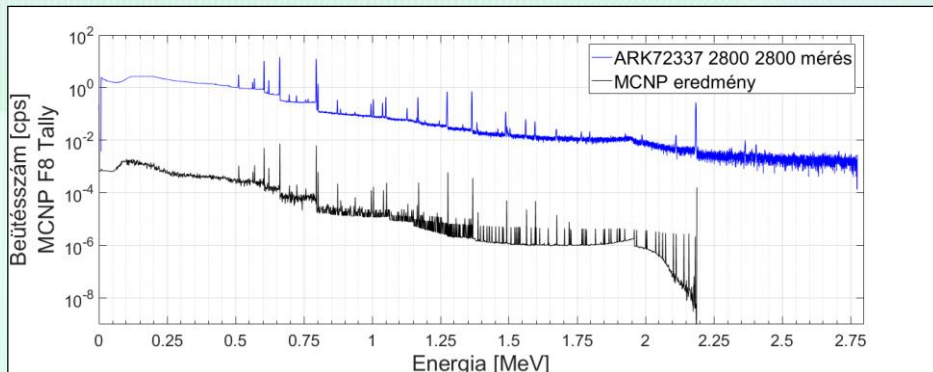

F1: felületen áthaladó részecskék számát méri (1 keV felbontással)

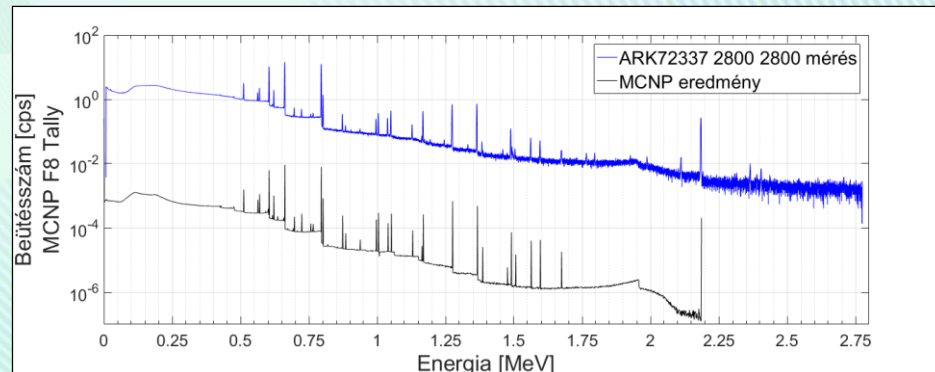
F8: térfogatba leadott energiát mér (1 keV felbontású gamma-spektrum)

Gamma-spektrumok összehasonlítása

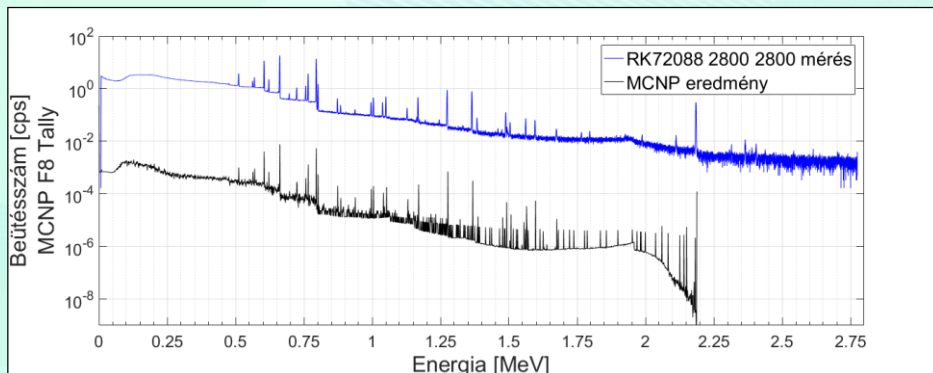
ARK72337 kollimátorral
számított

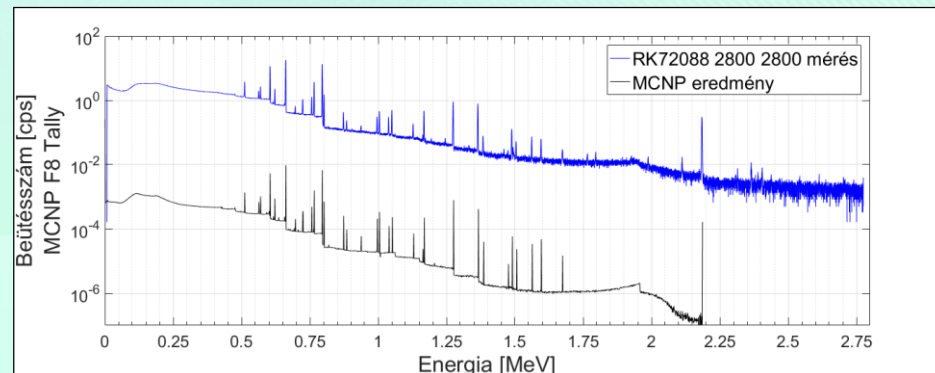
ARK72337 kollimátor nélkül
számított

RK72088 kollimátorral
számított

RK72088 kollimátor nélkül
számított

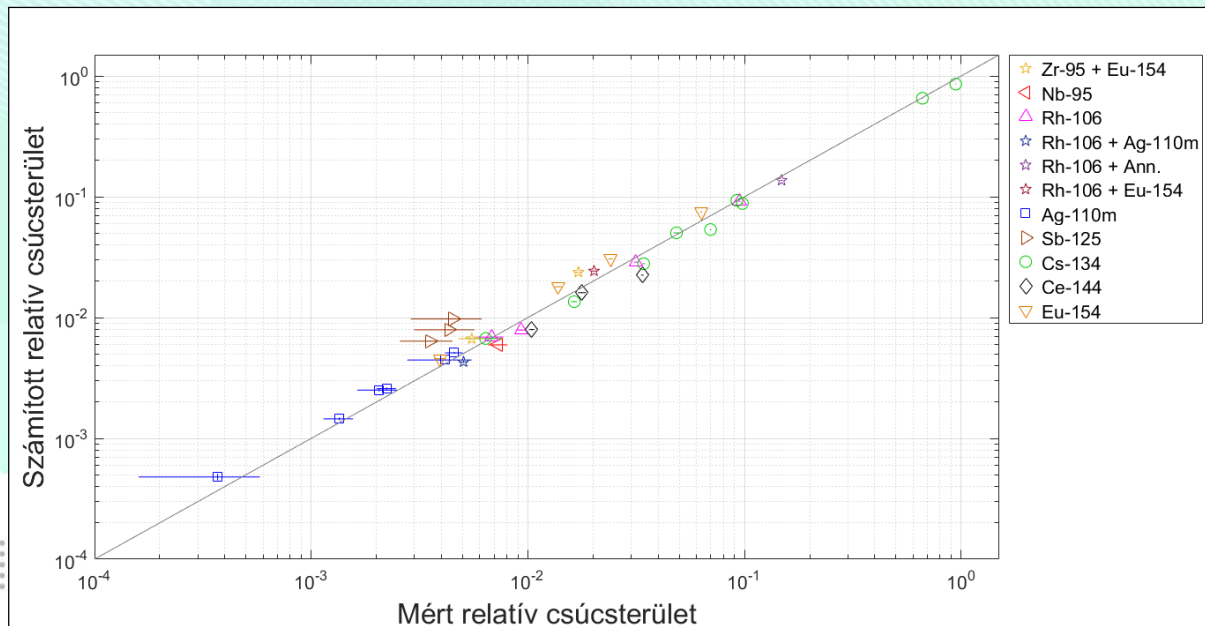
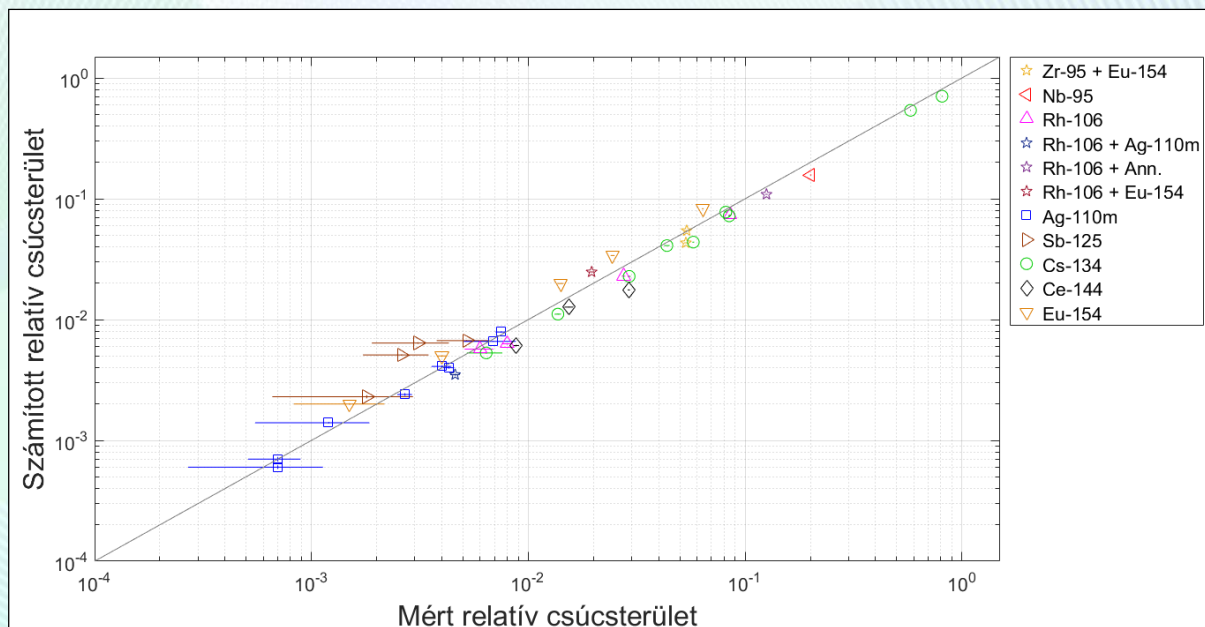

Relatív csúcsterületek összehasonlítása

ARK72337 kollimátor
nélkül számított

Relatív csúcsterület:
 ^{137}Cs 661,7 keV
vonalának csúcsterületére normált

RK72088 kollimátor nélkül
számított

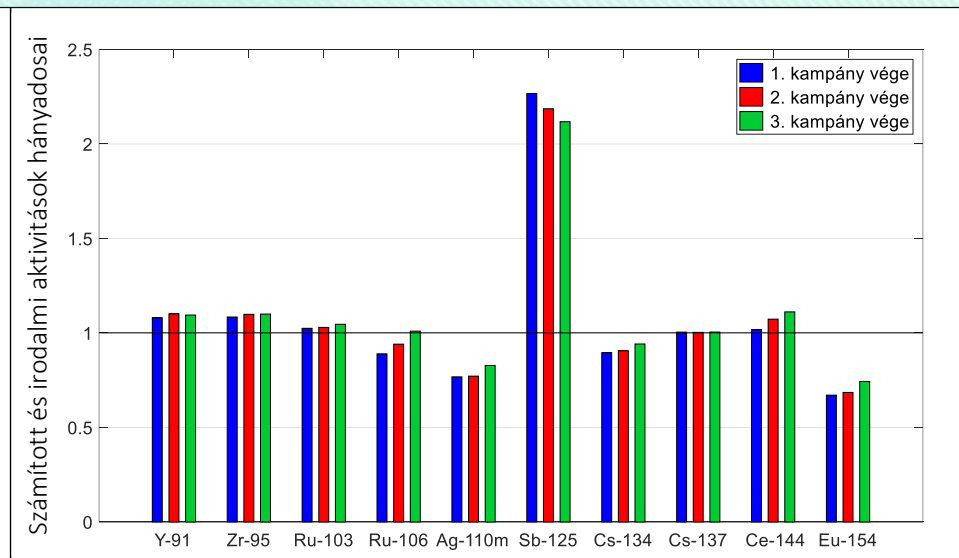
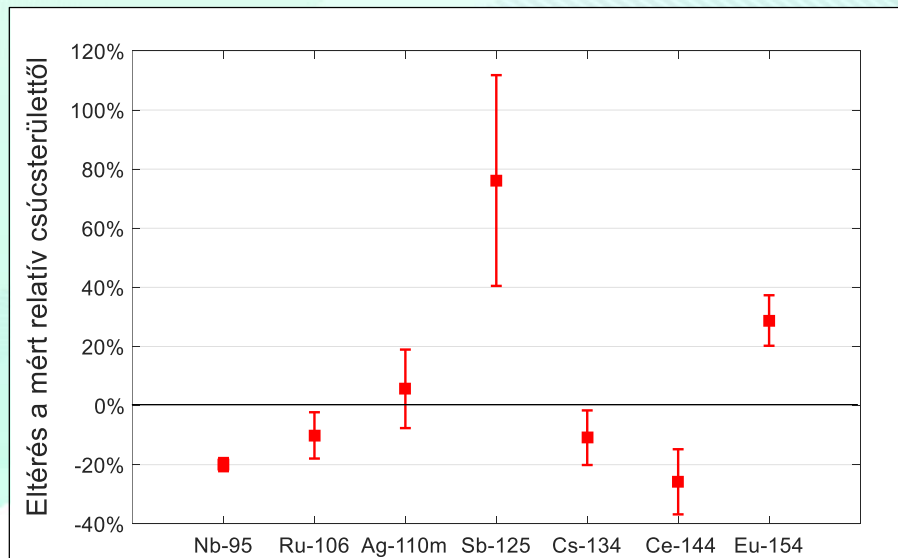

Korrektíós faktorok

Nuklid	Faktor	Szórás	Rel. szórás (%)	Csúcsok száma
^{95}Nb	1,2501	0,0347	2,8	2
^{106}Ru	1,1196	0,0972	8,7	8
^{110m}Ag	0,9605	0,1214	12,6	14
^{125}Sb	0,5912	0,1364	23,1	7
^{134}Cs	1,1333	0,1158	10,2	18
^{144}Ce	1,3722	0,2008	14,6	6
^{154}Eu	0,7795	0,0521	6,7	9

Faktor = (mért) / (számított)
relatív csúcsterület hányadosok
átlaga

Az Origen számítások eredményeit
ezekkel az értékekkel megszorozva
korrigáljuk

A korrekciós faktorok szórásának hatása az aktivitásokra

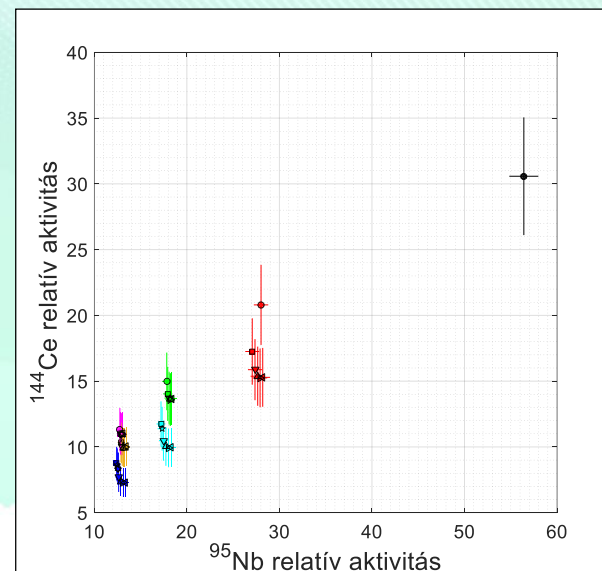
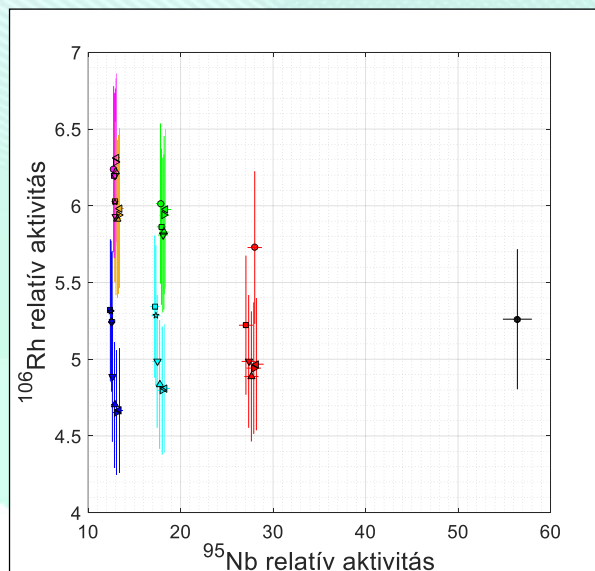
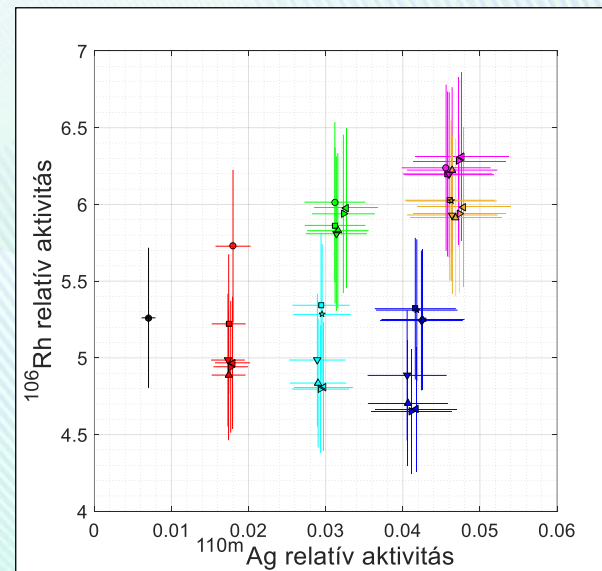
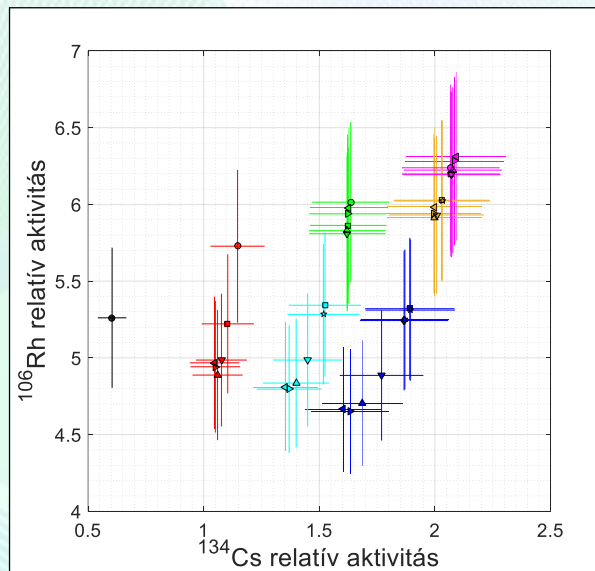
A faktorok bizonytalansága elmosza a különböző előéletek közötti különbségeket

Az üzemelt kampányok száma, valamint az „előélet csoportok” még megállapíthatóak

(kivéve az $1(n \times 0)111$ és $11(n \times 0)11$ csoportokat)

Jelölések:

1, $1(n \times 0)1$, $1(n \times 0)11$,
 $11(n \times 0)1$, $1(n \times 0)111$,
 $11(n \times 0)11$, $111(n \times 0)1$

Különböző kazetta-teljesítmény hatása az aktivitásokra

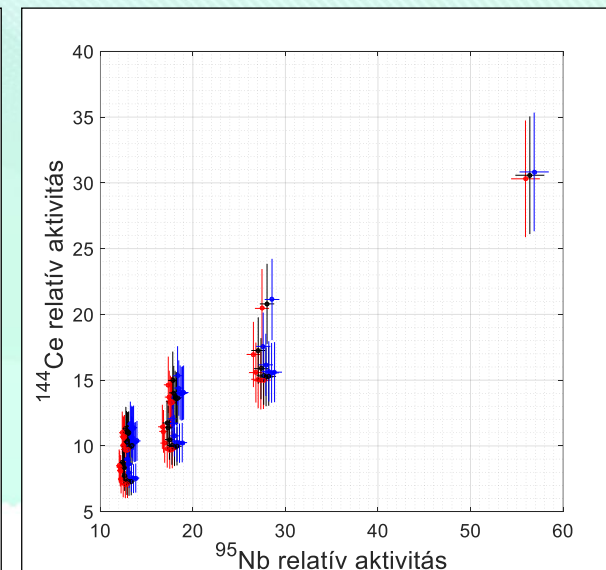
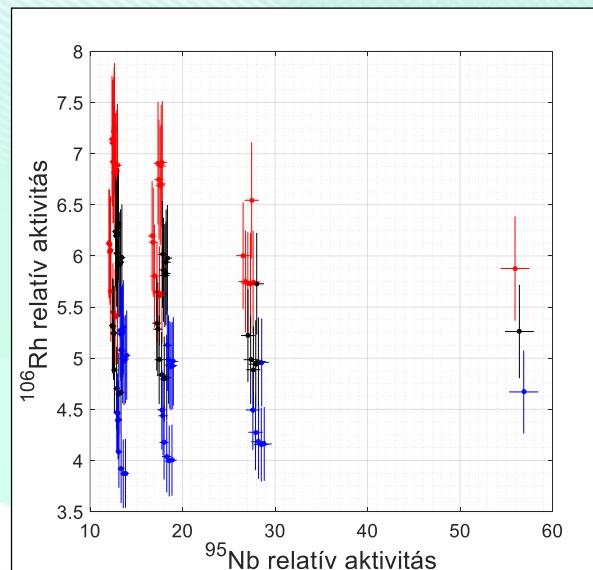
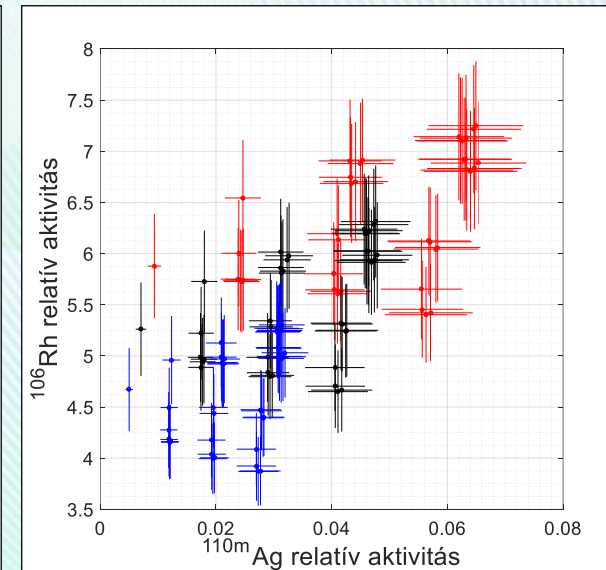
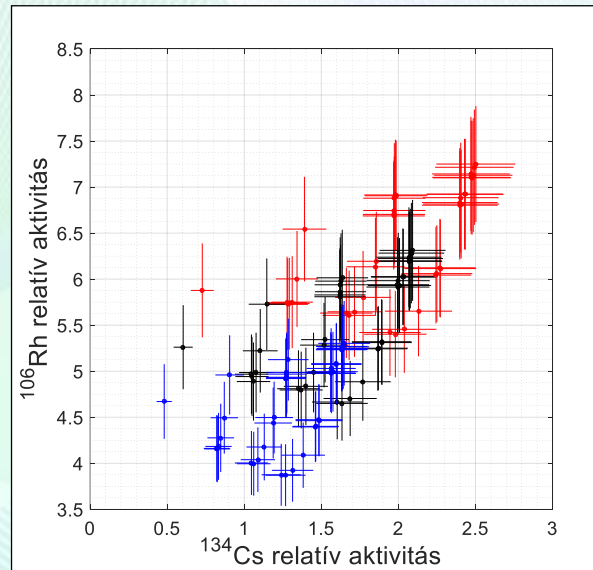
A kazetta-teljesítmény ismeretének hiányában a pontok még jobban összemosódnak

Ilyen módon a teljesítményre nehéz becslést adni

A kampánytörténet meghatározásának szempontjából a ^{95}Nb – ^{144}Ce aktivitás korreláció a legalkalmasabb

Jelölések:

- 80% teljesítmény
- 100% teljesítmény
- 120% teljesítmény

Különböző kezdeti dúsítás hatása az aktivitásokra

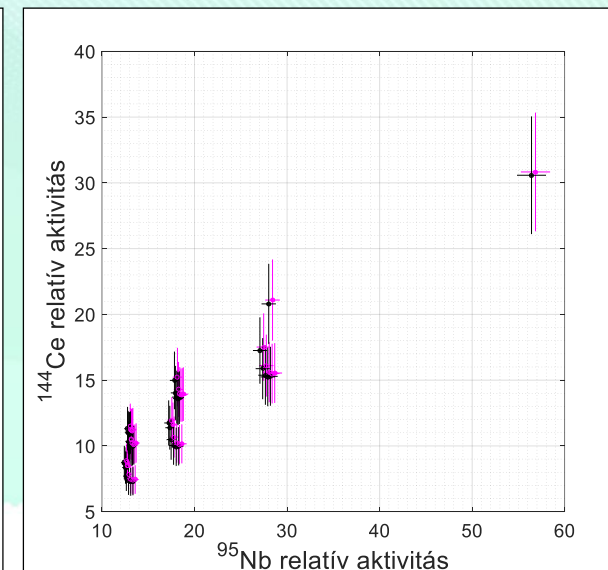
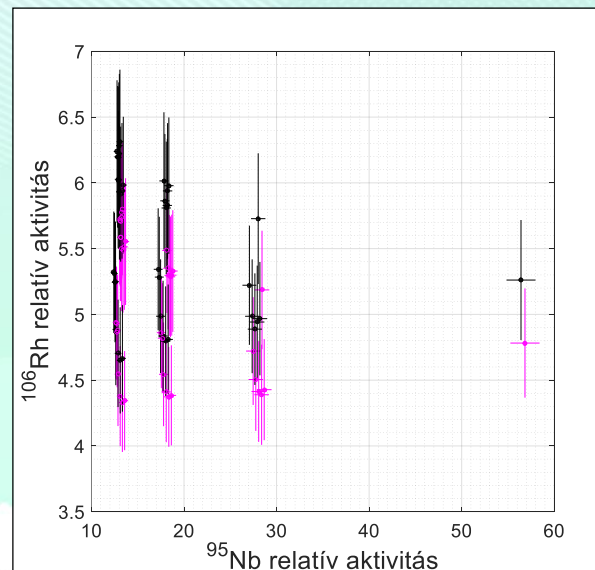
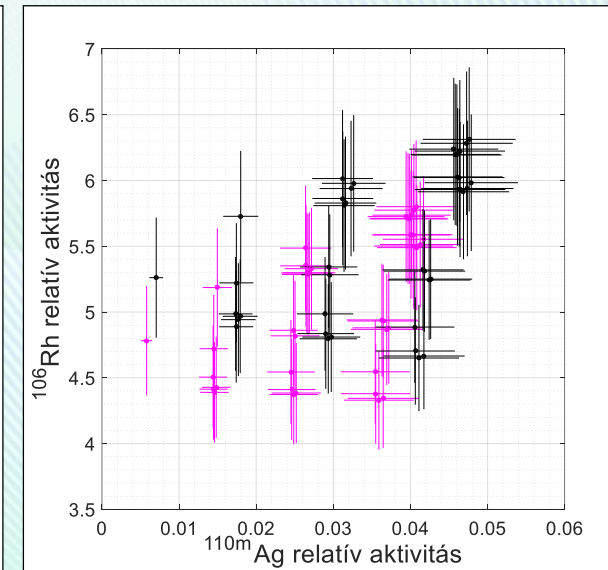
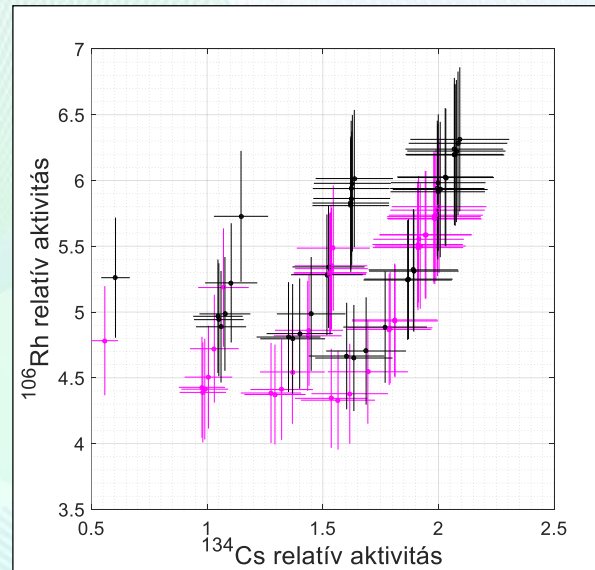
A kezdeti dúsítás 4,2%-ra növelése kb. 10%-os teljesítmény csökkenésnek felel meg

Jelentőség: hibásan jelzett kazetta (megtörtént eset*)

*Csom Gyula: Atomerőművek Üzemtana II/3, 366-367. oldal

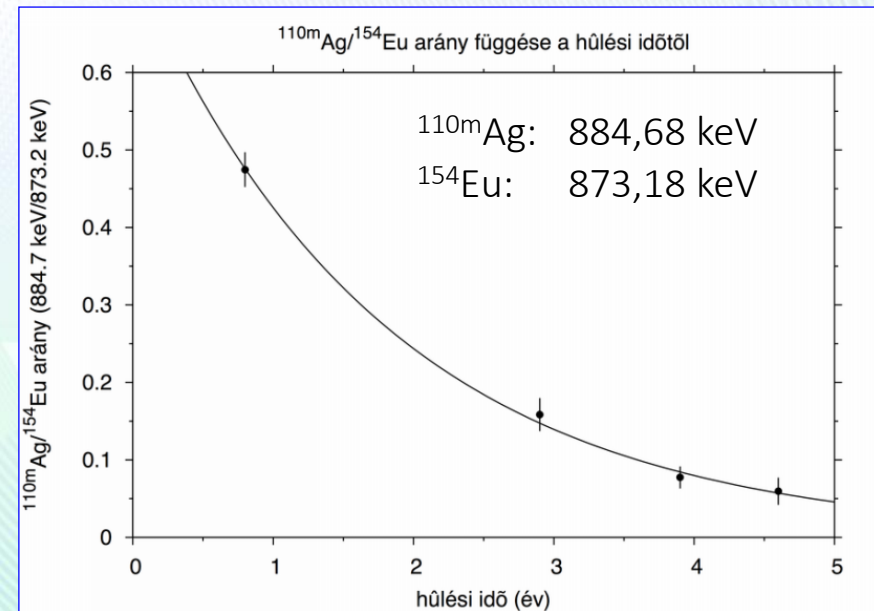
Jelölések:

- 3,8% dúsítás
- 4,2% dúsítás

Mért aktivitások visszaszámítása

- Számítások: utolsó kampány vége, nincs hűlési idő
- Mérés: az üzem vége után ismeretlen hosszú hűlési idő

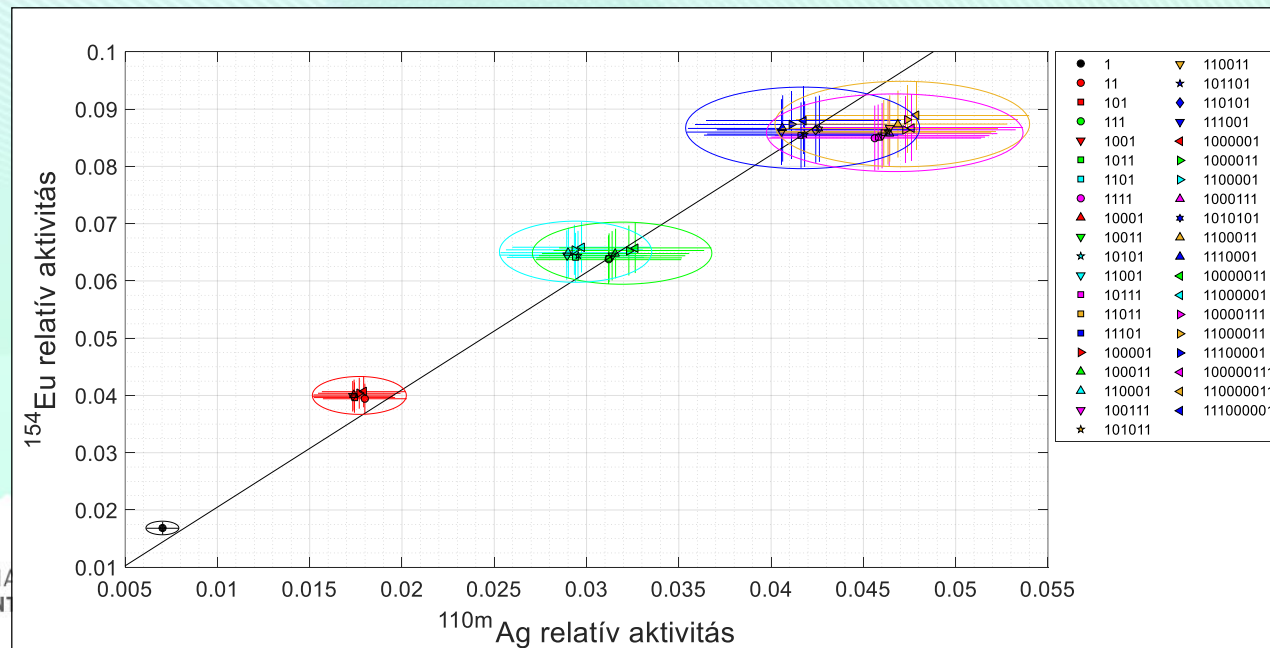

Az aktivitásokat az üzem végére vissza kell számítani!

Forrás: Kocsonya András, *Kiégett fűtőelemek előéletének meghatározása gamma-spektrometriával*, 2016.

Az $^{110m}\text{Ag}/^{154}\text{Eu}$ arány az eltérő előéletek között keveset változik

Ismeretlen előélet esetén jól használható a hűlési idő meghatározására

Összefoglalás

- Megadtuk a módszer használatának szempontjából alkalmas nuklidok körét
- Az aktivitások számítására az Origen 2.2 nevű programot használtuk
- Az aktivitás számítások eredményeit összevetettük az irodalomban lévő és a saját mérési adatokkal
- Az MCNP szimulációk alapján korrekciós faktorokat határoztunk meg
- Sok különböző előéleti scenáriót számításba véve megvizsgáltuk a módszer érzékenységét
- Megvizsgáltuk a kiégett kazetták hűlési idejének egy mérési lehetőségét ismeretlen előélet esetén

Folytatási lehetőségek

- A módszer alkalmazhatóságának vizsgálata az eddig megmért kiégett kazettákra
- Számítások végzése különböző kampány időtartamokra, C15 kampányokra átállás közben üzemelő kazetták vizsgálata
- Számítások pontosítása, korrekciós faktorok szórásának csökkentése

**Köszönjük a Paksi Atomerőmű ZRt. Reaktorfizikai
Osztálynak a neutronfluxus-adatokat.**

**Köszönjük az OAH „Atomenergia biztonságos
alkalmazásának hatósági ellenőrzését szolgáló műszaki
megalapozó tevékenység (ABA MMT)” program
támogatását.**

Köszönöm a figyelmet!